

## Hospodaření obcí

Ing. Jan Binek



1

### Osnova

- Finanční systém ÚSC
- Finanční hospodaření
- Rozpočet
- Informační zdroje
- Příjmy obcí
- Výdaje obcí
- Ukazatele finančního hospodaření
- Způsoby analýzy hospodaření
- Majetkové hospodaření obcí
- Klasifikace majetku
- Ukazatele finančního hospodaření
- Ekonomické vazby

2

### Finanční systémy ÚSC

Územně samosprávné celky – obce a kraje

- ◆ Hospodaření podle rozpočtu
  - ◆ Vlastnictví majetku
  - ◆ Rozvoj svého území
- Jádrem finančního systému je rozpočet
  - Omezenost příjmů
  - Výdajová nerovnoměrnost
  - Vysoká dotační závislost

3

### Legislativa v oblasti financí ÚSC

- Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení)
- Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení)
- Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů
- Zákon č. 243/2000, o rozpočtovém výnosu některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní)
- Vyhláška MF ČR č. 323/2002 Sb. o rozpočtové skladbě
- Příloha č. 1 vyhlášky Ministerstva financí ČR č. 505/2002 Sb. (rozvaha)
- Aktuální legislativa dostupná na: [portal.gov.cz](http://portal.gov.cz)

4

### Finanční hospodaření obcí

- Informační zdroje
  - ◆ Rozpočet obce
  - ◆ Rozpočtový výhled
  - ◆ Finanční plány
  - ◆ ARIS
- Rozpočty obcí
  - Druhové třídění  
(Třída – Seskupení – Podseskupení – Položka)
  - Odvětvové třídění  
(Skupina – Oddíl – Pododdíl – Paragraf)
  - (Odpovědnostní třídění)
  - (Konsolidační třídění)

5

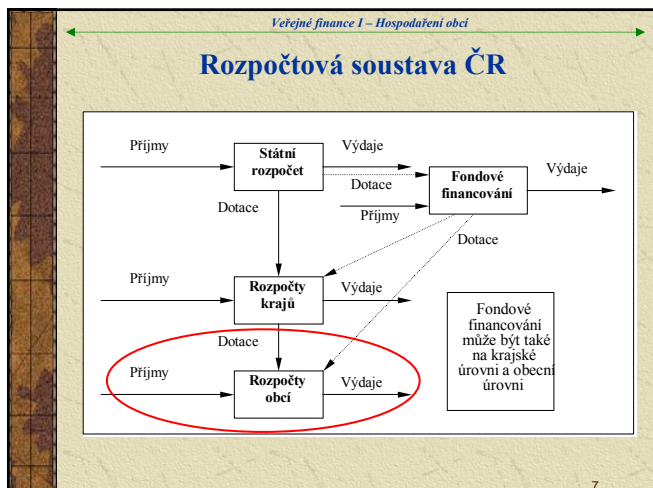
### Rozpočet

Rozpočet je krátkodobým nástrojem finančního řízení obce – většina procesů má dlouhodobé dopady

Pojetí rozpočtu:

- ◆ Decentralizovaný peněžní fond
- ◆ Bilance příjmů a výdajů
- ◆ Finanční plán
- ◆ Právní dokument
- ◆ Nástroj prosazování cílů politik
- ◆ Nástroj kontroly
- ◆ Ekonomický vztah

6



- Veřejné finance I – Hospodaření obcí
- ## Tvorba rozpočtu
- **Tradiční způsoby**
    - ◆ Přírůstkový
    - ◆ Fixně stanovený limitovaný rozpočet
  - **Alternativní způsoby**

Přesun pozornosti v procesu rozpočtování od analýzy vstupů, k aktivitám, výstupům a výsledkům, na jejichž dosažení byly veřejné prostředky přiděleny (tzv. výkonnostní rozpočtování)

    - ◆ Přístup nulové základny (Zero-based budgeting)
    - ◆ Rozpočtování dle výsledku (Performance budgeting)
    - ◆ Programové rozpočtování
  - **Jiný pohled**
    - ◆ Nabídkový rozpočet
    - ◆ Poptávkový rozpočet
- 8

- Veřejné finance I – Hospodaření obcí
- ## Rozpočtový výhled
- Pomocný nástroj střednědobého finančního plánování (na 2-5 let)
  - Povinnost sestavování dána zákonem, ale podrobnost ani struktura není upravena
  - Obsahuje základní údaje o příjmech a výdajích, zejména o dlouhodobějších závazcích a pohledávkách
  - Často jen formální sestavování
  - Možné variantní sestavování
  - Vhodné odlišení běžné a kapitálové části rozpočtu
  - Poznámka: Krátkodobé plánování – Plán pokladního plnění rozpočtu
- 9

- Veřejné finance I – Hospodaření obcí
- ## Programové financování
- Zavedeno zákonem č. 218/2000 Sb.
  - Program = soubor věcných, časových a finančních podmínek pro rozvoj majetku a pro realizaci činností k dosažení stanovených cílů
  - V případě rozpočtu: Rozpočet sestaven ve struktuře, která uspořádá navrhované výdaje podle jejich výsledků, anebo podle míry v jaké přispívají k dosažení celkových záměrů
  - Pozn. Od 1.1.2006 zavedeno na Slovensku na všech úrovních samosprávy
- 10

- Veřejné finance I – Hospodaření obcí
- ## Rozpočtová skladba
- Příloha vyhlášky MF ČR č. 323/2002 Sb.
  - Časté změny – nutno k tomu přihlížet při zkoumání minulého vývoje
  - Literatura – Kinšt, J.: Rozpočtová skladba po novele v roce 2004, Strukturální politika EU a praktické příklady: publikace pro pracovníky orgánů státní správy, obcí, krajů a jejich organizačních složek. Pragoeduca, Praha, 2004.
- 11

Veřejné finance I – Hospodaření obcí

## ARIS – Automatizovaný rozpočtový informační systém

<http://www.info.mfcr.cz/aris>

**ARISweb - domovská stránka**

**Úvod**  
 Aplikace ARISWEB jsou určeny uživateli systému ARIS.  
 Kontaktní E-mail adresa pro vaše dotazy: [aris@mfcr.cz](mailto:aris@mfcr.cz)

**ARISweb - menu servisu**

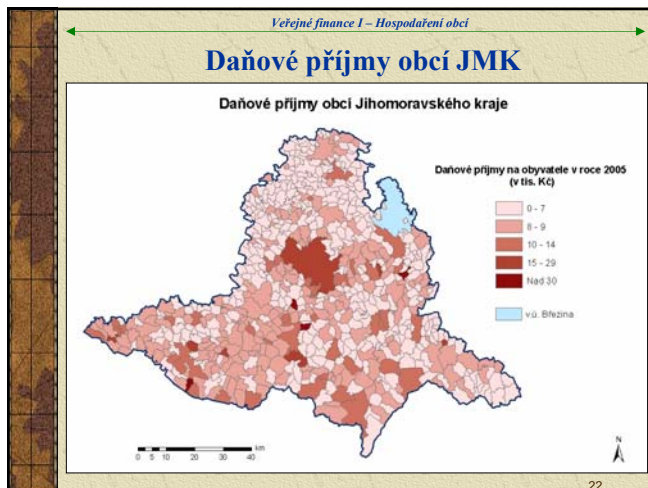
- **ARIS - Informace o systému**  
 Základní orientační informace o systému ARIS a přístupu k jeho databázím prostřednictvím aplikací subsystému ARISWEB.
- **ARIS - Registr RARIS**  
 Účelový registr organizací systému ARIS.
- **ARIS - Přehledy plnění veřejných rozpočtů**  
 Zobrazení výsledných sestav plnění veřejných rozpočtů v tabulkové i grafické formě.
- **ARIS - Procentace úkolů ÚSC**  
 Zobrazení finančních informací o územních samosprávných celcích (ÚSC) uložených v systému ARIS.
- **ARIS - Sumáře**  
 Zobrazení sumářů účetních a finančních výkazů ústředně a místně řízených organizací přístupem do databáze ARIS včetně vybraných fakultativních výstupů.
- **ARIS - Výkazy**  
 Zobrazení účetních a finančních výkazů ústředně a místně řízených organizací přístupem do databáze ARIS.
- **ARIS - XML rozhraní**  
 Poskytování dat ve tvaru XML. Odkazy uvedené na této stránce umožňují uživatelům také přístup k dokumentaci a použitým XML schémátům.

12

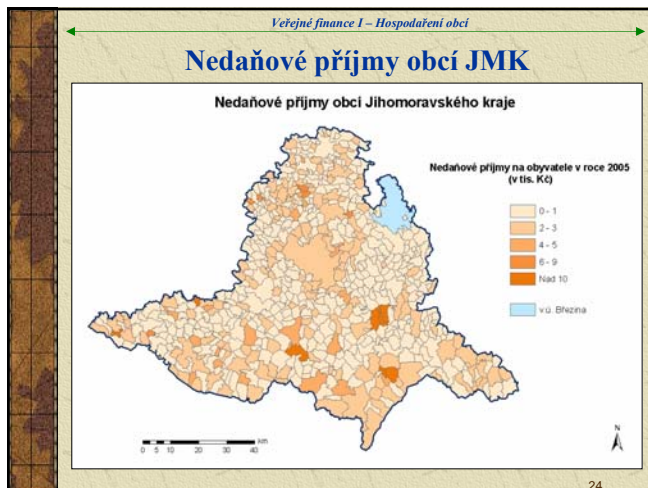




- Veřejné finance I – Hospodaření obcí
- ### Místní poplatky
- Poplatek ze psů
  - Poplatek za lázeňský nebo rekreační pobyt
  - Poplatek za užívání veřejného prostranství
  - Poplatek ze vstupného
  - Poplatek za ubytovací kapacity
  - Poplatek za povolení k vjezdu do vybraných míst
  - Poplatek za provozovaný výherní hrací přístroj
  - Poplatek za zhodnocení stavebního pozemku
- 21



- Veřejné finance I – Hospodaření obcí
- ### Nedaňové příjmy
- Příjmy z vlastní činnosti
  - Odvody přebytků organizací s přímým vztahem
  - Příjmy z pronájmu majetku
  - Příjmy z úroků a realizace finančního majetku
  - Přijaté sankční platby a vratky transferů
  - Příjmy z prodeje nekapitálového majetku
  - Příjmy z využívání výhradních práv k přírodním zdrojům
  - Přijaté splátky půjčených prostředků
- 23



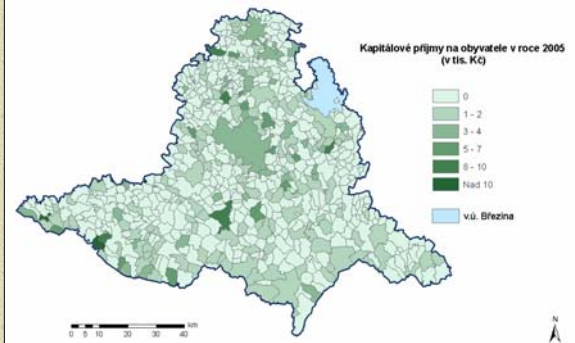
## Kapitálové příjmy

- Příjmy z prodeje dlouhodobého majetku
- Příjmy z prodeje akcií a majetkových podílů

25

## Kapitálové příjmy obcí JMK

Kapitálové příjmy obcí Jihomoravského kraje



26

## Dotace

- Neinvestiční dotace
- Investiční dotace
- Nárokové dotace
- Nenárokové dotace
- Od jiných obcí
- Od kraje
- Od státu (zejména státní fondy)
- Z Evropské unie

27

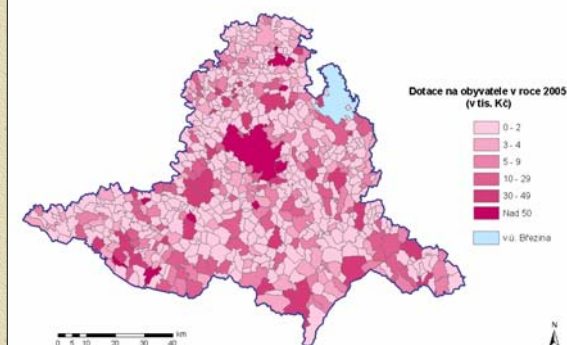
## Nárokové dotace v roce 2005

- ❑ příspěvek k částečné úhradě výdajů spojených s výkonem státní správy v přenesené působnosti (Jihomoravský kraj v roce 2005: každá obec 13,7 Kč na obyvatele, obec s matričním úřadem 34,6 Kč na obyvatele správního obvodu, obec se stavebním úřadem 80 Kč na obyvatele správního obvodu)
- ❑ účelové dotace na sociální dávky
- ❑ účelová dotace pro sbory požární ochrany
- ❑ odvětvové vyrovnávací dotace
- ❑ na školství – výše této dotace je stanovena finančním ukazatelem v přepočtu na jednoho žáka základní a mateřské školy (1221 Kč na 1 žáka v roce 2005)
- ❑ na lůžko v zařízení sociální péče
- ❑ na vybraná zdravotnická zařízení (81356 Kč na 1 místo)
- ❑ na dopravní obslužnost - v přepočtu na jeden ztrátový kilometr
- ❑ územní vyrovnávací dotace – odstranění rozdílů mezi okresy, s ohledem rozdílný daňový výnos
- ❑ účelová kapitálová dotace na domy s pečovatelskou službou

28

## Dotiční příjmy obcí JMK

Dotiční příjmy obcí Jihomoravského kraje



29

## Vliv obce na rozpočtové příjmy

### Přímé nástroje

- Omezená daňová pravomoc – např. stanovení koeficientu u daně z nemovitosti (malý přírůstek).
- Schválení vybírání nového místního poplatku (v rámci zákonem stanovených poplatků)
- Nedaňové příjmy – stanovení výše uživatelských poplatků za poskytování veřejných statků a služeb na území města, výhodný pronájem majetku, finanční investice
- Rozhodnutí o využití návratného způsobu financování – emise obligací, úvěr, finanční leasing.

### Nepřímé nástroje

- Podporou podnikání a investiční aktivity dosáhnout zlepšení situace v oblasti zaměstnanosti na své území a zvýšit tak především příjem daně z příjmů
- Optimalizace nakládání s majetkem města
- Aktivní snaha o získání dotací

30

## Výdaje rozpočtu a jejich členění

- Výdajová stránka rozpočtu poskytuje obci větší možnost volby. Úkoly obce v samostatné působnosti jsou v zákoně (§35, 128/2000 Sb.) stanoveny poměrně volně a obec vydává finanční prostředky na základě priorit stanovených v rozvojových dokumentech.
- Běžné výdaje
- Kapitálové výdaje („investiční výdaje“)
- Odvětvového třídění rozpočtové skladby:
  - skupina 1 - Zemědělství a lesní hospodářství
  - skupina 2 - Průmyslová a ostatní odvětví hospodářství
  - skupina 3 - Služby pro obyvatelstvo (největší objem)
  - skupina 4 - Sociální věci a politika zaměstnanosti
  - skupina 5 - Obrana, bezpečnost a právní ochrana
  - skupina 6 - Všeobecná veřejná správa a služby

31

## Ukazatele hospodaření

Hospodaření =

- ◆ nakládání se souborem věcí
- ◆ řízení s cílem dosahovat, co nejefektivnější situace

Lze vytvořit libovolné množství ukazatelů, závisí na účelu a hloubce hodnocení a velikosti hodnoceného souboru

- **Absolutní ukazatele**
- **Relativní ukazatele** – umožňují srovnatelnost a lepší hodnocení kvality, podklad pro zvyšování efektivity
  - ve vztahu ke srovnávací bázi
  - jako podíl z celku

32

## Finanční ukazatele

Nejčastěji užívané ukazatele:

- Celkové příjmy na obyvatele
- Podíly jednotlivých příjmových tříd na celkových příjmech
- Podíly jednotlivých příjmových tříd na obyvatele
- Příjmy z pronájmu majetku na obyvatele
- Nenárokové dotace na obyvatele
- Poměr opakujících se příjmů a běžných výdajů
- Podíl kapitálových příjmů
- Kapitálové výdaje na obyvatele
- Dluhová služba
- Podíly výdajů do jednotlivých odvětví

33

## Ukazatel dluhové služby

Číslo řádku	Název položky	Odkaz na rozpočtovou skladbu
1	daňové příjmy (po konsolidaci)	třída 1
2	nedaňové příjmy (po konsolidaci)	třída 2
3	přijaté dotace souhrnného finančního vztahu*	položka 4112 + 4212
4	<b>dluhová základna</b>	<b>ř. 1 + ř. 2 + ř. 3</b>
5	Zaplacené úroky	položka 5141
6	splátky jistin a vydaných dluhopisů	položky 8xx2 a 8xx4
7	splátky leasingu	položka 5178
8	<b>dluhová služba</b>	<b>ř. 5 + ř. 6 + ř. 7</b>
9	<b>UKAZATEL DLUHOVÉ SLUŽBY</b>	<b>ř. 8 děleno ř. 4</b>

Pozn. Výpočet dle metodiky MF ČR

\* prostředky finančního vztahu státního rozpočtu k rozpočtům obcí a k rozpočtům krajů podle přílohy zákona o státním rozpočtu na příslušný kalendářní rok.

34

## Srovnání rozpočtového hospodaření obcí

Podíly dílčích příjmů a výdajů obcí Jihomoravského kraje na celkových příjmech a výdajích (v %)  
Pramen: ARIS, vlastní výpočty

	2001	2002	2003	2004	2005
<b>I. Daňové příjmy</b>	19,1	21,0	20,4	21,3	25,7
<b>II. Nedaňové příjmy</b>	4,9	4,5	3,9	4,6	4,8
<b>III. Kapitálové příjmy</b>	2,6	2,6	4,8	3,0	4,6
<b>IV. Přijaté dotace</b>	74,0	72,6	72,3	71,9	66,5
<b>Příjmy celkem</b>	100	100	100	100	100
<b>I. Běžné výdaje</b>	85,6	83,7	82,5	82,7	83,7
<b>II. Kapitálové výdaje</b>	14,4	16,3	17,5	17,3	16,3
<b>Výdaje celkem</b>	100	100	100	100	100

35

## Přístup komparační analýzy

- Klíčová otázka komparační analýzy finančních ukazatelů obcí spočívá ve vysvětlení odlišných hodnot finančních ukazatelů zkoumaných subjektů
- Očištění hodnot od objektivních vlivů
- Hledání vazeb a souvislostí
- Nezbytná existence srovnávací báze

36

Veřejné finance I – Hospodaření obcí

## Finanční ukazatele a jejich interpretace

- Využití metody benchmarkingu
- Výběr z ukazatelů a jejich hodnocení
  - poměr běžných příjmů a běžných výdajů
  - podíl kapitálových příjmů
  - dluhová služba
- Využití relativních ukazatelů
- Obtížnost a omezenost objektivní interpretace

37

Veřejné finance I – Hospodaření obcí

### Finanční ukazatele obcí v roce 2005 – souhrn za kraje a ČR

Kraj	Celkové příjmy na obyvatele (v tis. Kč)	Daňové příjmy na obyvatele (v tis. Kč)	Příjmy z pronájmu majetku na obyvatele (v tis. Kč)	Nenárokové dotace na obyvatele (v tis. Kč)	Poměr běžných příjmů k běžným výdajům (v %)	Podíl kapitálových výdajů (v %)	Kapitálové výdaje na obyvatele (v tis. Kč)	Dluhová služba (v %)	Deficit/přebytek rozpočtu (v %)
Česká republika	43,06	12,57	0,83	24,60	48,25	16,03	6,80	6,43	1,57
Hlavní město Praha	68,91	32,13	0,00	33,49	67,56	21,94	14,73	4,60	2,59
Středočeský kraj	34,99	9,11	0,86	20,07	45,35	17,69	6,12	6,91	1,13
Jihočeský kraj	36,34	9,35	1,53	20,57	47,76	16,97	6,15	8,15	0,27
Plzeňský kraj	49,48	11,52	1,74	31,19	38,96	13,40	6,50	7,44	2,05
Karlovarský kraj	44,96	9,94	1,15	28,41	38,34	11,21	4,97	3,70	1,44
Ústecký kraj	45,06	9,63	0,70	27,63	39,00	9,67	4,21	3,38	3,45
Liberecký kraj	41,37	9,52	0,85	26,15	38,36	12,47	5,15	5,69	0,14
Královéhradecký kraj	31,85	8,99	1,11	17,16	50,27	14,53	4,55	6,56	1,54
Pardubický kraj	34,05	8,95	0,65	19,78	45,84	15,42	5,16	6,81	1,80
Vysočina	33,40	8,69	0,84	18,88	48,06	16,60	5,44	5,85	1,99
Jihomoravský kraj	47,23	12,12	0,61	28,88	43,41	16,31	7,59	11,05	1,40
Olomoucký kraj	36,55	9,53	0,62	22,09	44,75	14,67	5,29	6,98	1,34
Zlínský kraj	32,13	8,88	0,76	17,02	51,69	17,29	5,48	13,17	1,44
Moravskoslezský kraj	42,67	11,35	1,09	24,56	46,78	13,99	5,97	4,92	0,01

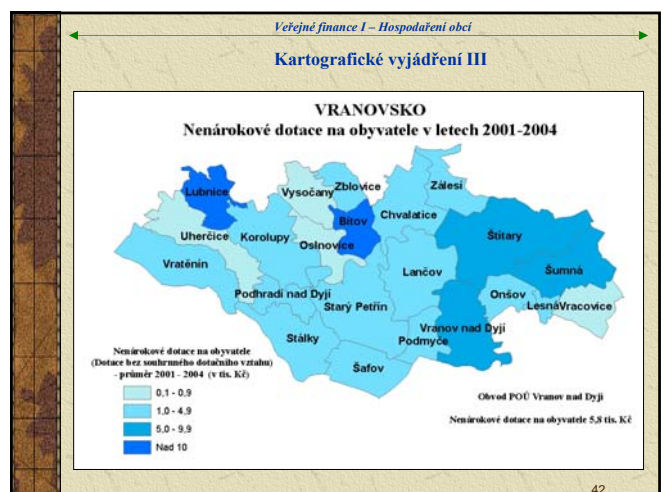
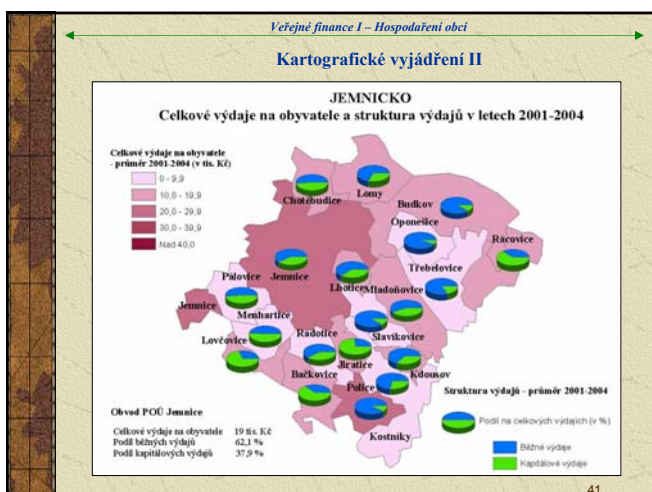
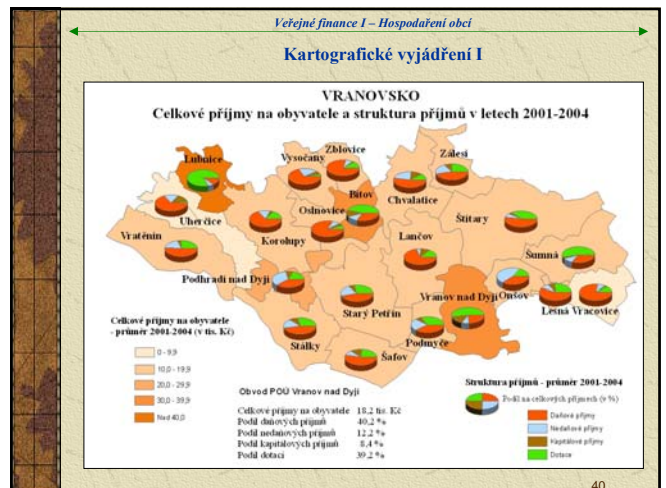
38

Veřejné finance I – Hospodaření obcí

### Finanční ukazatele ve velikostních kategoriích obcí JMK v roce 2005

Velikostní kategorie	Celkové příjmy na obyvatele (v tis. Kč)	Daňové příjmy na obyvatele (v tis. Kč)	Příjmy z pronájmu majetku na obyvatele (v tis. Kč)	Nenárokové dotace na obyvatele (v tis. Kč)	Poměr běžných příjmů k běžným výdajům (v %)	Podíl kapitálových výdajů (v %)	Kapitálové výdaje na obyvatele (v tis. Kč)	Dluhová služba (v %)	Deficit/přebytek rozpočtu (v %)
0 - 199	13,3	7,1	0,43	3,6	109,8	38,0	4,8	3,2	4,8
200 - 499	15,9	7,8	0,50	3,8	118,2	43,6	5,9	5,3	14,7
500 - 999	15,3	7,7	0,43	4,2	122,7	45,1	6,4	8,5	7,5
1000 - 1999	15,3	7,9	0,51	4,3	127,4	48,2	7,2	7,4	2,0
2000 - 2999	27,9	7,7	0,60	4,4	100,0	29,4	4,4	9,9	46,0
3000 - 4999	21,9	8,2	0,82	9,3	73,1	19,4	4,0	10,8	-5,2
5000 - 9999	40,0	8,8	0,80	23,2	45,8	8,7	3,5	6,0	-0,3
10 000 - 19 999	64,2	10,6	0,83	42,6	37,2	13,6	9,1	6,4	-4,5
20 000 - 49 999	49,5	10,1	0,72	31,6	39,7	10,4	5,2	4,6	-1,3
50 000+	86,6	19,7	0,58	61,0	33,6	13,5	11,9	15,3	-1,6
CELKEM	47,3	12,1	0,61	28,9	43,4	16,3	7,6	11,0	1,5

39



### Prostorové vazby a interpretace souvislostí

- Promítnutí ukazatelů do prostoru jako nástroj identifikace závislostí – položení klíčových otázek
- Doplněk statistických nástrojů
- Podklad pro formulaci hypotéz

43

### Majetek obcí

- Majetek jako základní podmínka samosprávy
- Majetek jako významný rozvojový nástroj
- V nejobecnější podobě se majetkem rozumí „soubor věcí, práv a závazků náležející určitému subjektu“
- Základní právní úpravu týkající se majetku obcí tvoří § 38, 39, 40 a 42 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecním zřízení).

44

### Majetkové hospodaření obcí

- Základem hodnocení je účelová klasifikace
- Členění majetku:
  - Účetní členění (rozvaha)
  - Členění podle původů (historické)
  - Členění podle způsobu využívání
  - Členění podle důležitosti
  - Členění majetku podle právního režimu – uplatňuje se zahraničí: veřejnoprávní majetek, soukromoprávní majetek

45

### Ukazatele majetkového hospodaření

#### Možné ukazatele:

- Celkový majetek na obyvatele
- Dlouhodobý majetek na obyvatele (resp. jiné složky majetku)
- Struktura majetku (účetní členění)
- Výnosnost majetku z podnikání a ze ziskové činnosti
- Výnosnost dlouhodobého finančního majetku
- Podíl cizích pasiv
- Zadluženost na obyvatele

Existuje řada metodických problémů při stanovování a interpretaci ukazatelů

46

### Majetkové ukazatele obcí v roce 2005 – souhrn za kraje a ČR

Kraj	Celkový majetek na obyvatele (v tis. Kč)	Dlouhodobý hmotný majetek na obyvatele (v tis. Kč)	Výnosnost majetku (v %)	Podíl cizích zdrojů (v %)	Dluh na obyvatele (v tis. Kč)
Česká republika	124,44	100,59	0,90	8,40	4,26
Hlavní město Praha	271,20	204,34	0,51	14,95	14,67
Středočeský kraj	102,33	89,32	0,92	5,33	2,99
Jihočeský kraj	116,14	101,79	1,47	5,75	3,75
Plzeňský kraj	140,32	124,51	1,33	4,48	3,93
Karlovarský kraj	119,20	94,33	1,08	3,48	1,17
Ústecký kraj	98,14	73,88	1,00	3,51	1,58
Liberecký kraj	105,83	88,12	0,89	7,94	3,64
Královéhradecký kraj	101,18	84,44	1,27	4,28	2,88
Pardubický kraj	103,05	85,62	0,71	6,17	3,11
Vysočina	96,76	85,19	1,00	3,87	2,07
Jihomoravský kraj	118,14	89,00	0,66	11,75	4,31
Olomoucký kraj	91,03	76,70	0,76	5,73	2,95
Zlínský kraj	94,75	81,70	0,98	4,06	2,17
Moravskoslezský kraj	95,32	76,27	1,34	7,33	2,32

47

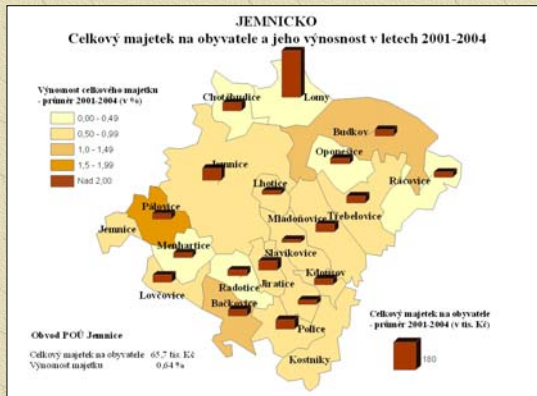
### Majetkové ukazatele ve velikostních kategoriích obcí JMK v roce 2005

Velikostní kategorie	Celkový majetek na obyvatele (v tis. Kč)	Dlouhodobý hmotný majetek na obyvatele (v tis. Kč)	Výnosnost majetku (v %)	Podíl cizích zdrojů (v %)	Dluh na obyvatele (v tis. Kč)
0-199	87,7	78,6	0,57	1,4	67,9
200-499	80,0	71,8	0,70	3,4	164,7
500-999	76,9	69,3	0,64	4,4	213,8
1000-1999	80,9	71,9	0,77	5,3	211,2
2000-2999	95,1	87,9	0,70	5,6	276,4
3000-4999	91,5	82,4	0,95	5,9	282,3
5000-9999	88,2	78,1	0,98	6,9	370,2
10000-19999	99,2	87,7	0,90	13,6	618,8
20000-49999	96,5	81,1	0,86	8,3	412,7
50000+	182,2	112,9	0,52	17,3	721,2
CELKEM	118,1	89,0	0,66	11,7	431,0

48



Kartografické vyjádření IV



49

Vazby mezi finančním, majetkovým hospodařením a řízením obce

- Nízká zadluženost → možnost financování pořízení majetku
- Investiční výdaje → zvětšení majetku
- Pořízení majetku → zvýšení běžných výdajů na provoz a údržbu
- Dobré hospodaření s majetkem → výdajové úspory, příjmy z vlastní činnosti
- Počet obyvatel → daňové příjmy
- Kvalita managementu obce → úspěšnost získávání dotací
- Plán hospodaření s majetkem, přehled o majetku obce → efektivní využívání majetku

50

Děkuji za pozornost

Hezký den a dobrou chuť 😊

Případné dotazy: [janbinek@seznam.cz](mailto:janbinek@seznam.cz)

51